

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ISBN 974-7608-73-1
ISBN 974-7608-73-1

โครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ISBN 974-7608-73-1

คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ความสำคัญของไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองตามประวัติศาสตร์ มีรายงานไว้ว่าเป็นไก่ที่มีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าในประเทศเอเชีย โดยเฉพาะป่าในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีส์ ซึ่งมนุษย์ได้นำมาเป็นสัตว์เลี้ยงเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน หลังจากมนุษย์ได้นำไก่ป่ามาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้าน ไก่และมนุษย์จะอยู่ในรูปพึ่งพาอาศัยกัน ไก่อาศัยอาหารการเลี้ยงดูและการป้องกันอันตรายจากมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็อาศัยไก่และไข่เป็นอาหาร เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเรียกว่าเป็นขบวนการวิวัฒนาการของสัตว์และมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สภาพแวดล้อมและการเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง การวิวัฒนาการของไก่เป็นไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์เจ้าของซึ่งก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ บางปีเกิดภัยธรรมชาติรุนแรง สัตว์เลี้ยงจะตายมากหรือบางปีโรคไก่อะบาดรุนแรงไก่จะตายมากแต่ไม่ตายหมด จะมีเหลือให้ขยายพันธุ์จำนวนหนึ่ง ซึ่งโดยปกติแล้วจะเหลือต่ำกว่า 10% ซึ่งจำนวนนี้จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนขึ้นมาใหม่ ตัวที่แข็งแรงทนทานเท่านั้น จึงจะอยู่ จึงเป็นการคัดเลือกโดยธรรมชาติจนเป็นไก่พื้นเมืองสืบทอดมาให้เราได้ใช้ประโยชน์ถึงทุกวันนี้ ดังนั้น ไก่พื้นเมืองจึงเป็นมรดกวัฒนธรรมและเทคโนโลยีชีวภาพที่หลากหลายเป็นทรัพย์สินภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยแท้ เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชาวไร่ ชาวนาที่อาศัยอยู่ในชนบท ไก่เป็นทั้งผู้ให้ความเพลิดเพลิน เช่น ไก่ชน ไก่แจ้ ที่มีรูปร่างสวยงาม น่าเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนขันให้ฟังปลุกให้ตื่นนอน หรือบอกเวลาตอนกลางคืน เนื่องจากไก่ตัวผู้จะขันตรงเวลาเสมอๆ อาศัยเป็นเครื่องบอกช่วยยามกลางคืนได้ดี ชาวบ้านจดจำและเข้าใจการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและไก่พื้นเมืองควบคู่กันมาตลอด ส่วนใหญ่แล้ว

คนจะอาศัยไถ่มากกว่าที่ไถ่จะอาศัยคน คือ ไถ่สามารถคุ้มภัยหากินเองได้ตามธรรมชาติส่วนคนเมื่อไม่มีอาหารและไม่มีเงินใช้เล็กๆ น้อยๆ ก็จะต้องอาศัยไถ่เป็นผู้ให้

ดังนั้น ไถ่พื้นเมืองจึงเป็นไถ่ที่วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพันธุ์มาโดยอาศัยพื้นฐานของธรรมชาติเป็นหลัก จึงทำให้ไถ่พื้นเมืองมีหลากหลายสายพันธุ์แต่ละพันธุ์ก็จะมีจุดเด่นเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ความต้านทานต่อโรคและแมลง สามารถเติบโตและขยายพันธุ์ได้ภายใต้สภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูของเกษตรกรในชนบทโดยเฉพาะรายย่อย จึงเหมาะที่จะทำการอนุรักษ์และพัฒนาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เน้นที่เกษตรกรรายย่อยในชนบทที่เป็นเจ้าของเทคโนโลยีชีวภาพแหล่งพันธุกรรมสัตว์พื้นเมืองเป็นสำคัญ

การอนุรักษ์และพัฒนาไถ่พื้นเมือง

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาดำรงไว้ซึ่งแหล่งพันธุกรรมไถ่พื้นเมืองและรวมไปถึงการนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แบบยั่งยืน คือ ใช้แล้วไม่หมดไปสูญหายไป ดังเช่นในอดีตเมื่อประมาณ 30 ปีก่อน เกษตรกรนิยมเลี้ยงไถ่พันธุ์ทางพันธุ์ต่างประเทศ เช่น ไถ่เนื้อ ไถ่ไข่ เพราะเหตุผลด้านเศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียว คือ ไถ่เนื้อมีขนสีขาว ไถ่ไข่เป็นลูกผสมที่เราคุ้นกันในชื่อว่า ไถ่ไฮบริด ซึ่งจะให้ผลผลิตสูง เช่น ไถ่เนื้อจะเติบโตรวดเร็วสามารถขุนส่งตลาดได้ภายในระยะเวลา 42-47 วัน น้ำหนัก 1.8 กก.ขึ้นไป ในขณะที่ไถ่พื้นเมืองพันธุ์แท้ จะต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 4 เดือน จึงทำให้เกษตรกรนิยมเลี้ยงไถ่พันธุ์ทางพันธุ์ต่างประเทศ และละเลยความเอาใจใส่ไถ่พื้นเมือง ซึ่งเป็นมรดกตกทอดของเราไปเป็นระยะเวลานานพอสมควรประมาณ 30 ปี แต่กาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นว่า ไถ่พันธุ์ทางก็มีจุดบกพร่องในด้านความอร่อยรสชาติเนื่องจากเติบโตเร็ว และไขมันมาก ถ้าจะให้ผู้บริโภคเลือกระหว่างไถ่บ้านกับไถ่เนื้อขนสีขาวแล้ว ผู้บริโภคจะเลือกไถ่พื้นเมืองมากกว่า ทั้งนี้

เพราะว่าไก่พื้นเมืองมีรสชาติดีและหอมเนื้อแน่น โดยเฉพาะเมื่ออายุกำลังเป็นหนุ่มเป็นสาว อายุประมาณ 5 เดือน จะมีรสชาติดีและอร่อยที่สุดและราคาก็สูงกว่าไก่เนื้อประมาณ 2 เท่า ดังนั้น ไก่พื้นเมืองจึงเป็นไก่สำหรับผู้มีฐานะอันจะกินและใช้ประโยชน์ในงานเทศกาลสำคัญๆ เช่น ตรุษจีน ไก่บ้านจะมีราคาแพงที่สุด และอาจสูงถึงกิโลกรัมละ 70-80 บาท หรือ 3-4 เท่าของไก่เนื้อ ทั้งนี้ เพราะไก่พื้นเมืองมีพันธุกรรมที่ดีในเรื่องรสชาติและความอร่อยเป็นคุณสมบัติของมันโดยเฉพาะ

การอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมสัตว์ โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ การอนุรักษ์ในถิ่นกำเนิดเดิม และนอกถิ่นกำเนิด แต่การอนุรักษ์ในถิ่นกำเนิดเดิม คือ อยู่กับเกษตรกรโดยตรงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์มุ่งเน้นเพื่อเพิ่มรายได้คนไทยที่เป็นเกษตรกรรายย่อยในชนบท และการอนุรักษ์โดยวิธีนี้จะสามารถรักษาและดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายในด้านแหล่งพันธุกรรมหรือสายพันธุ์ ลดความเสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากว่าปัจจุบันเกษตรกรที่อยู่ในชนบทที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่ประมาณ 4.1 ล้านครอบครัวๆ ละประมาณ 10-25 ตัว หรือ ทั้งประเทศมีไก่พื้นเมือง 40-100 ล้านตัว ไม่รวมครอบครัวชาวบ้านที่มีอาชีพนอกรการเกษตรและเอกชนอีกประมาณ 100 ล้านตัว จะเห็นว่าไก่ในแต่ละครอบครัวจะมีคุณสมบัติทางพันธุกรรมที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย เช่น อัตราการเจริญเติบโต ขนาดของลำตัว สีขน ความยาวของแข้ง หรืออวัยวะต่างๆ จะผันแปรไปตามสภาพแวดล้อม โดยไก่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ แต่เนื่องจากการศึกษาและวิจัยประสบการณ์ของผู้รายงานนี้พบว่า การแสดงออกทางพันธุกรรมของไก่พื้นเมืองเห็นได้ชัดเจน เมื่อไก่นั้นอยู่ในสภาพธรรมชาติที่อาหารการกินไม่อุดมสมบูรณ์ เช่น ในช่วงที่อาหารขาดแคลน หรือคุณภาพอาหารไม่สมดุล จะเห็นว่าการเจริญเติบโตและการขยายพันธุ์จะแปรปรวนเห็นได้ชัดจากที่ไม่สามารถขยายพันธุ์ไปจนถึงขยายพันธุ์ได้จำนวนมากภายใต้สภาพแวดล้อม

อันเดียวกัน ซึ่งเป็นการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และวิวัฒนาการไปตาม การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเศรษฐกิจและสังคม จึงนับได้ว่าการอนุรักษ์ ในถิ่นกำเนิดเดิมจึงเป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ถูกต้องที่สุด ซึ่งวิธีการนี้ได้รับการ สนับสนุนยอมรับกันทุกประเทศทั่วโลก

พันธุ์ไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองในชนบทหมู่บ้านต่างๆ มีหลากหลายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่คู ไก่ตะเภา ไก่เบดง และ ไก่ชน โดยทั่วไปส่วนใหญ่แล้ว ไก่พื้นเมือง ในหมู่บ้านจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่จะมีขนดำ หน้าดำ และ แข้งดำ หงอนหิน แต่จะมีแม่พันธุ์บางส่วนที่มีสีเทา สีทอง แต่หงอนก็ยังเป็น หงอนหิน ซึ่งก็เป็นลักษณะหงอนของไก่ชนอยู่ดี เหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่ พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน เพราะว่าไก่ชนจะมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตดี และแม่พันธุ์ก็ไข่ดก เนื่องมาจากนักผสมพันธุ์ไก่ชนได้คัดเลือกลักษณะดีเด่น ไว้อย่างต่อเนื่องนับร้อยปีมาแล้ว เกษตรกรเพื่อนบ้านจะขอซื้อ ขอยืมหรือ ขอไปขยายพันธุ์แบบเป็นความรู้จักมักคุ้นกันและกัน ก็ทำให้สายพันธุ์ไก่ชนได้ แพร่ขยายพันธุ์มากกว่าไก่พันธุ์อื่น ๆ ถ้าวิเคราะห์ในด้านพันธุศาสตร์พบว่า ไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ การเจริญเติบโตในระยะอายุ 4 เดือนแรก เฉลี่ยใกล้เคียงกันมาก คือ เติบโต วันละประมาณ 9-10 กรัมเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าไก่พื้นเมืองเหล่านี้เป็น สายพันธุ์เดียวกันถ้าหากไม่คำนึงถึงสีของขน อนุกรมวิธานก็ได้ ทำการวิจัยผสมพันธุ์คัดพันธุ์ไก่พื้นเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 โดยเริ่มจาก สายพันธุ์ไก่ชนจาก 17 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การปรับปรุง พันธุ์ไม่ได้เน้นในด้านการชนแต่เน้นในด้านการเจริญเติบโต และไข่ดก เพื่อให้สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว สำหรับไก่ชนไทยแท้สีขนแยกได้ หลากหลายถึง 17 สีขน เช่น เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เหลืองเลา ประดู่เลา แสมดำ เป็นต้น

สายพันธุ์เหลืองหางขาว

สายพันธุ์เหลืองหางขาว

สายพันธุ์เหลืองหางขาว เป็นสายพันธุ์ไก่ชนลักษณะปากสีขาว อมเหลือง หรือสีงาช้าง ปากสั้น อวบใหญ่คล้ายปากนกแก้ว และมีร่องน้ำชัดเจน กลางปากนูนเป็นสันข้างๆ เป็นร่องน้ำ ตาเป็นตาเหยี่ยว หัวตาแหลม ตาดำคว่ำ ตาดำเล็ก

และรี รอบๆตาดำสีขาวอมเหลือง หงอนหิน ด้านบนของหงอนบางเรียบ ปลายหงอนยาวเลยตา โคนหงอนโค้งติดกับศีรษะ คุ้มหูสีแดงเดียวกับหงอนเล็ก ไม่หย่อนยานรักรับกับใบหน้า เหนียงเล็กรัดติดคาง รูปใบหน้าแหลมยาว มีเนื้อแน่น ผิวหน้าเรียบเป็นมัน กะโหลกศีรษะหนายาว ลักษณะลำตัวอกแน่น กลมมีเนื้อเต็ม กระดูกอกยาวตรง หลังเป็นแผ่นกว้าง มีกล้ามเนื้อมาก หลังเรียบตรงไม่โค้งนูน ไหล่กว้างยกตั้งตรง คอใหญ่ กระดูกคอถี่ บั้นขาใหญ่ กล้ามเนื้อมาก เนื้อแน่น แข็งแรง ผิวหนังขาวอมเหลือง ขาวอมแดง สีขนลำตัวดำจะมีแซมขาวบ้างที่หัว หัวปีก ข้อขา สร้อยคอเหลืองชัดเจน ยาวประป่า สร้อยหลังเป็นสีเดียวกับสร้อยคอเรียงกันเต็มแผ่นหลัง เริ่มจากโคนคอถึง โคนหาง เส้นขนละเอียดยาวเป็นระย้า สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ เรียงกันแน่นเต็มบริเวณหัวปีกจนถึงปีกขยับ ขนหาง กะลวยมีสีขาวพุ่มออกยาว เห็นเด่นชัดเจนยิ่งขาวและยาวมากๆ ยิ่งดี ขนหางควรพุ่งตรงและยาว ปลายหางโค้ง ตกลงเล็กน้อย ขาแข้งและเดือยขาวอมเหลืองสีเดียวกับสีปาก เกล็ดแข้งแน่นหนาเรียบ เดือยใหญ่แข็งแรง นิ้วยาว เล็บสีขาวอมเหลืองทุกเล็บ และไม่มีสีดำปน เพศเมียลำตัวสีดำ ปาก แข็ง หงอนและใบหน้าสีเดียวกับไก่เพศผู้

สายพันธุ์ประตูทางดำ

ประตูทางดำเป็นสายพันธุ์ไก่งวงที่มีปากสีดำ ปากอุมใหญ่ โดยปากใหญ่คล้ายปากนกแก้ว ปากบนจะมีร่องน้ำทั้งสองข้าง ระหว่างร่องน้ำจะเป็นสันราง ตาสีประตู หรือแดง อมม่วง หรือตาออกสีดำ หรือตาสีแดง หงอนหินไม่มีจักเลย สร้อยคอสีประตู ยาวประบ่า ปีกใหญ่ยาวสร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ สร้อยหลังสีประตูยาวระย้า ประกัน ขนลำตัว ขนปีกและหางพัดสีดำ กะลวยหางดำ โคนขาใหญ่ หน้าอกกว้าง และยาวเนื้อเต็มแน่น ขาแข็ง เล็บและเดือยสีดำ เพศเมียสีเดียวกับเพศผู้แต่ไม่มีสร้อย

สายพันธุ์ประตูทางดำ

สายพันธุ์เขี้ยวกา

สายพันธุ์เขี้ยวกา

เขี้ยวกา หรือเขี้ยวทางดำ ลักษณะทั่วไปคล้ายๆ กับประตูทางดำ ปากดำ หงอนหิน หน้าหงอนบาง กลางหงอนสูง ท้ายหงอนจะตกกด กระหม่อม สร้อยคอหลังและสร้อยหางสีเขี้ยว ขนปีกและลำตัวเขี้ยวทางดำแข็งดำ และเล็บดำ

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์

ลูกไก่ที่จะเลี้ยงขุนขายเนื้อส่งตลาด หรือพวกที่เลี้ยงไว้ทำพันธุ์ใน อนาคตนั้น จำเป็นจะต้องมีการดูแลและเลี้ยงดูอย่างดี เริ่มจากลูกไก่ที่ออกจาก ตู้ฟักให้ทำการตัดปากบนออก 1 ใน 3 แล้วนำไปกกด้วยเครื่องกกลูกไก่เพื่อให้ ไก่อบอุ่นด้วยอุณหภูมิ 95°F ในสัปดาห์ที่ 1 แล้วลดอุณหภูมิลงสัปดาห์ละ 5°F กกลูกไก่เป็นเวลา 3-4 สัปดาห์ ลูกไก่ 1 ตัว ต้องการพื้นที่ในห้กกลูกไก่ 0.5 ตารางฟุต หรือเท่ากับ 22 ตัวต่อตารางเมตร การกกลูกไก่ให้ดูแลอย่าง ใกล้ชิด ถ้าหากอากาศร้อนเกินไปให้ดับไฟกก เช่น กลางวันให้ลี้เทียงและบ่ายๆ ส่วนกลางคืนจะต้องให้ไฟกกตลอดคืน ในระหว่างกกจะต้องมีน้ำสะอาดให้กิน ตลอดเวลา และวางอยู่ใกล้รางอาหาร ทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำวันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่ 100 ตัว ต้องการรางอาหารที่กินได้ทั้งสองข้างยาว 6 ฟุต และชวดน้ำขนาด 1 แกลลอน จำนวน 3 ชวด ทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกันและฝีดาษ เมื่อลูกไก่อายุ 1-7 วัน ทำวัคซีนทั้ง 3 ชนิด ตามโปรแกรมวัคซีนท้ายเล่มนี้

การให้อาหารลูกไก่ระยะกก (1-14 วันแรก) ควรให้อาหารบ่อยครั้ง ใน 1 วัน อาจแบ่งเป็นตอนเช้า 2 ครั้ง ตอนบ่าย 2 ครั้ง และตอนค่ำอีก 1 ครั้ง การให้อาหารบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้ไก่กินอาหารดีขึ้น อีกทั้งอาหาร จะใหม่สดเสมอ จำนวนอาหารที่ให้ต้องไม่ให้อย่างเหลือเพื่อจนเหลือล้นราง ซึ่งเป็นเหตุให้ตกหล่นมาก ปริมาณอาหารที่ให้ในแต่ละสัปดาห์ และน้ำหนักไก่ โดยเฉลี่ยแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 น้ำหนักและจำนวนอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์

อายุลูกไก่	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหารที่ให้ (กรัม/ตัว)	อัตราแลกเปลี่ยน (กก.)	การจัดการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
สัปดาห์ที่ 1	49	7	0.86	- หยอดวัคซีนป้องกันโรค
สัปดาห์ที่ 2	76	11	1.46	นิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบ
สัปดาห์ที่ 3	115	21	2.18	ติดต่อ ไข้ตายเมื่ออายุ 1-7 วัน
สัปดาห์ที่ 4	185	30	2.45	- อัตราการตายไม่เกิน 3%
สัปดาห์ที่ 5	250	32	2.46	- ชั่งน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อสิ้นสัปดาห์
สัปดาห์ที่ 6	370	33	2.48	โดยการสุ่มตัวอย่าง 10% เพื่อหาค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับตารางมาตรฐาน

อาหารผสมที่ให้ในระยะ 0-6 สัปดาห์นี้ มีโปรตีน 18% พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลอรี/กก. แคลเซียม 0.8% ฟอสฟอรัส 0.40% เหล็ก 0.5% และมีส่วนประกอบของกรดอะมิโนครบตามความต้องการ (ดังตารางที่ 2) สำหรับวิตามินและแร่ธาตุปศุสัตว์ (พรีมิกซ์) ที่ใช้ผสมในอาหาร 0.25% หรือ 250 กรัม ต่ออาหาร 100 กก. นั้น เป็นวิตามิน-แร่ธาตุที่ผู้ผลิตผสมในปริมาณตามความต้องการของลูกไก่ อายุ 0-6 สัปดาห์ และหาซื้อได้จากร้านขายอาหารสัตว์ทั่วไป

การกกลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-3 สัปดาห์เพื่อให้ความอบอุ่น

ลูกไก่พื้นเมืองอายุ 2 สัปดาห์

ตารางที่ 2 ส่วนประกอบของอาหารลูกไก่พื้นเมือง อายุ 0-6 สัปดาห์

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหาร ผสม	สูตรอาหารผสม (กก.)		
		วัตถุดิบ	1	2
โปรตีน	18	ข้าวโพด	63.37	56.75
กรดอะมิโนที่จำเป็น		รำละเอียด	10.00	15
ไลซีน	0.95	กากถั่วเหลือง	10.88	21
เมทไธโอนีน + ซีสติน	0.63	ใบกระถินป่น	4.00	-
ทริปโตเฟน	0.20	ปลาป่น (55%)	10.00	5
ทรีโอนีน	0.69	เปลือกหอย	1.00	0.5
ไอโซลูซีน	0.81	ไคแคลเซียม	-	1.0
อาร์จินีน	1.15	เกลือ	0.50	0.5
ลูซีน	1.65	พรีมิกซ์ลูกไก่	0.25	0.25
เฟนิลอะลานีน + ไทโรซีน	1.55	สมุนไพร (กรัม)	180	180
ฮีสติดีน	0.46	รวม	100	100
เวอรีน	0.94	หมายเหตุ		
ไกลซีน + เซรีน	0.70	1. ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และปลายข้าว		
คุณค่าทางโภชนา		ใช้แทนกันได้		
พลังงานใช้ประโยชน์ได้		2. ถั่วพุ่ม ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ก่อนใช้แช่		
(กิโลแคลอรี/กก.)	2900	น้ำเดือด นาน 15-20 นาทีตากแดด		
แคลเซียม	0.80	และบดผสมอาหารต่อไป		
ฟอสฟอรัส	0.40	3. สมุนไพร 180 กรัม ผสมจากฟ้าทะลายโจร		
เกลือ	0.50	144 กรัม + ขมิ้น 2 กรัม + ไพล 29		
ไวตามิน-แร่ธาตุ	++	กรัม เป็นน้ำหนักรวม		

การเลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองระยะเจริญเติบโต อายุ 7-16 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่ระยะเจริญเติบโตระหว่าง 7-16 สัปดาห์ เป็นการเลี้ยงบนพื้นดินปล่อยฝูงๆ ละ 100-200 ตัว ในอัตราส่วนไก่ 1 ตัว ต่อพื้นที่ 1.4 ตารางฟุต หรือไก่ 8 ตัว ต่อตารางเมตร พื้นคอกกรองด้วยแกลบหรือวัสดุดูดซับความชื้นได้ดี การเลี้ยงไก่อายุนี้ไม่ต้องแยกไก่ตัวผู้ออกจากไก่ตัวเมียเลี้ยงปนกัน การเลี้ยงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขายเป็นไก่เนื้อพื้นเมือง จะต้องเลี้ยงแบบให้อาหารกินเต็มที่ มีอาหารในถังและรางอาหารตลอดเวลา เพื่อเร่งการเจริญเติบโตให้ได้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ ให้น้ำสะอาดกินตลอดเวลา ทำความสะอาดขวดน้ำ วันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่อายุนี้ต้องการอาหารที่มีลักษณะยาวที่กินได้ทั้งสองข้าง ยาว 4 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรืออาหารชนิดถังที่ใช้แฉวนจำนวน 3 ถังต่อไก่ 100 ตัว ต้องการรางน้ำอัตโนมัติยาว 4 ฟุต หรือน้ำ 24-32 ลิตร ต่อไก่ 100 ตัว ฉีดวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล ฉีดเมื่อลูกไก่อายุครบ 8 สัปดาห์

แต่สำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่กว้าง เช่น ในไร่นา หรือที่สวนปลูกไม้ผล หรือมีแปลงหญ้า ก็สามารถเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติแล้วเสริมอาหารผสมในเวลาเย็นใกล้ค่ำ และงดให้อาหารเช้าเพื่อบังคับให้ไก่ไปหากินเอง ถ้าเราให้อาหารเช้าไก่จะไม่ออกหากิน ดังนั้นจึงเปลี่ยนให้อาหารเวลาเย็นเวลาเดียวให้กินจนอิ่มเต็มกระเพาะ ส่วนน้ำจะต้องมีให้กินตลอดเวลา ทำการป้องกันโรคระบาดนิวคาสเซิลโดยการฉีดวัคซีนเมื่ออายุ 16 สัปดาห์ ดังรายละเอียดวิธีการทำวัคซีนท้ายเอกสาร

ตารางที่ 3 แสดงน้ำหนักมีชีวิตและจำนวนอาหารที่เลี้ยงของไก่รุ่นพื้นเมือง อายุ 7-16 สัปดาห์

อายุไก่ (สัปดาห์)	น้ำหนักกรัม (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหาร (กรัม/ตัว/วัน)	อัตราแลกเนื้อ (กก.)	การจัดการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
7	443	38	2.50	- ตัดปากไก่ 1/3
8	363	55	2.56	
9	676	50	2.62	
10	872	55	2.75	- ฉีดวัคซีนเอ็มพี และอหิวาต์ไก่
11	901	57	2.79	พร้อมหยอดวัคซีนหลอดลม
12	1,146	64	2.80	อับเสบติดต่อ
13	1,248	66	2.97	- ให้แสงสว่างไม่เกินวันละ 12
14	1,386	69	3.21	ชั่วโมง
15	1,490	73	3.46	- เปลี่ยนวัสดุรองพื้นทุก ๆ รุ่น
16	1,689	80	3.50	ที่นำไก่รุ่นใหม่เข้ามาเลี้ยง

ตารางที่ 4 แสดงส่วนประกอบของอาหารผสมสำหรับไก่อุ่นพื้นเมืองเพศผู้และเพศเมียอายุ 7-16 สัปดาห์

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหาร	ส่วนผสมในอาหาร (กก.)			
		วัตถุดิบ	1	2	3
โปรตีน	14.4				
กรดอะมิโน		ข้าวโพด	73.00	63.75	-
ไลซีน	0.69	รำละเอียด	5	18	-
เมทไธโอนีน + ซิสทีน	0.54	ใบกระถิน	4	-	-
ทริปโตเฟน	0.15	กากถั่วเหลือง 44%	12.25	11	-
ทรีโอนีน	0.54	ถั่วเหลืองเม็ด	-	-	-
ไอโซลูซีน	0.62	ปลาป่น 55%	3	5	-
อาร์จินีน	0.87	เปลือกหอยป่น	1	0.5	-
ลูซีน	1.42	ไดแคลเซียมฟอสเฟต	1	1.0	-
เฟนิลอะลานีน+ไทโรซีน	1.24	เกลือป่น	0.5	0.5	-
ซิสติดีน	0.38	พรีมิกซ์	0.25	0.25	-
เวอรีน	0.76	สมุนไพร (กรัม)	180	180	-
ไกลซีน + เซรีน	0.58	รวม	100	100	100
คุณค่าทางโภชนา		หมายเหตุ			
พลังงาน (M.E.Kcal/Kg)	2900-3000	-	ปลายข้าว	ข้าวโพดและข้าวเปลือกก็ใช้แทนกันได้	
แคลเซียม	0.85	-	ถั่วเหลืองเม็ดต้องต้มสุกก่อนใช้		
ฟอสฟอรัส	0.53	-	สมุนไพรมีส่วนผสม เช่นเดียวกับตารางที่ 2		
เกลือ	0.50				

การเลี้ยงไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่สาว อายุ 17-26 สัปดาห์ เลี้ยงในคอกบนพื้นดินเลี้ยงปล่อยเป็นฝูงๆ ละ 100-150 ตัว พื้นที่ 1 ตารางเมตรเลี้ยงไก่สาวได้ 5-6 ตัว ขึ้นตอนต่อไปน้ให้ยาถ่ายพยาธิภายในด้วยยาประเภทฟิเพอราซิน ชนิดเม็ด ทุกๆ ตัวๆ ละ 1 เม็ด สุดท้าย คือ อานน้ำยาให้ฆ่าเหาไรไก่ โดยใช้ยามาแมลง ชนิดผงชื่อ เซฟวิน 85 ตวงยา 3 ช้อนแกงต่อน้ำ 20 ลิตร หรือใช้ยาอาซุนโทน หรือนูกาวอนก็ได้ นำไก่อลงจุ่มน้ำมือดูให้ขนเปียกจนทั่วลำตัว และก่อนนำไก่อ ขึ้นจากน้ำยา ก็ให้จับหัวไก่อจุ่มลงในน้ำก่อนหนึ่งครั้งเป็นอันเสร็จวิธีการฆ่าเหาไรไก่

การเลี้ยงไก่สาวระยะนี้จะต้องมีการควบคุมจำนวนอาหารที่ให้กิน สุ่มชั่งน้ำหนักทุกๆ สัปดาห์ เปรียบเทียบตารางมาตรฐาน ให้น้ำกินตลอดเวลา คัดไก่อป่วยออกจากฝูงเมื่อเห็นไก่อแสดงอาการผิดปกติทำความสะอาดคอก และกลับแกลบหรือวัสดุรองพื้นเสมอๆ เมื่อเห็นว่าพื้นคอกเปียกชื้น และ การรักษาพื้นคอกไม่ให้ชื้น และแห้งอยู่เสมอๆ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคไก่อ ไก่อจะแข็งแรง เลี้ยงง่าย ตายยาก เป็นเทคนิคง่ายๆ ที่เกษตรกรควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ และไม่จำเป็นจะต้องใช้ยามาก ดังนั้นในทางปฏิบัติ จึงต้อง สร้างคอกไก่อให้สามารถระบายอากาศได้ดี มีลมผ่านพัดความชื้นออกไป และมีอากาศเย็น และสดชื่นเข้ามาแทน คอกไก่อไม่ควรจะมีคอกทึบ อับลม อับแสง

สำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่เลี้ยงกว้าง เช่น ในไร่ นา สวน สามารถ ปล่อยไก่อได้ แนะนำให้ปล่อยหากินเองตามธรรมชาติจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้าน อาหารลงมาก เราเพียงเสริมอาหารเฉพาะในเวลาเย็นครั้งเดียวก็พอ เสริมใน ปริมาณ 70-75% ของอาหารที่เลี้ยงแบบขังคอก แต่จะต้องมีน้ำใส่ภาชนะ ให้ไก่อได้กินตลอดเวลา การเลี้ยงปล่อยแปลงไก่อจะแข็งแรง และไม่จิกชนกัน ไก่อจะดูสวยงามขนเป็นมัน เลี้ยงปล่อยแปลงไปจนกว่าแม่ไก่อเริ่มไข่ จึงเปลี่ยน สูตรอาหารเป็นอาหารไก่ไข่หรือไก่พันธุ์

การให้แสงสว่างแก่ไก่ในเล้าระยะนี้จะต้องให้ไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง ถ้าให้แสงสว่างมากกว่านี้จะทำให้ไก่ใจเร็วขึ้นก่อนกำหนด และอัตราการไข่ทั้งปีไม่ดี แต่จะดีเฉพาะใน 4 เดือนแรกเท่านั้น ดังนั้นแสงสว่างจึงต้องเอาใจใส่และจัดการให้ถูกต้อง กล่าวคือ ในเดือนที่เวลากลางวันยาว เช่น เดือนมีนาคม-ตุลาคม เราไม่ต้องให้แสงสว่างเพิ่มในเวลาหัวค่ำหรือกลางคืนโดยหลักการแล้ว แสงสว่างธรรมชาติ 8-12 ชั่วโมง เป็นใช้ได้ไม่ต้องเพิ่มไฟฟ้า อีกส่วนฤดูหนาวที่ตะวันตกดิน และมีดเร็วจำเป็นจะต้องให้แสงสว่างเพิ่มแต่รวมแล้วไม่ให้เกิน 11-12 ชั่วโมงต่อวัน ความเข้มของแสงสว่างที่พอเหมาะคือ 1 ฟุตแคนเดิลที่ระดับตัวไก่

การให้อาหารไก่สาวแบบขังคอก จะต้องจำกัดให้ไก่สาวกินตามตารางที่ 5 พร้อมทั้งตรวจสอบน้ำหนักไก่ทุกๆ สัปดาห์ ให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เวลา 07.00-08.00 น. และบ่ายเวลา 14.00-15.00 น. ให้น้ำกินตลอดเวลา และทำความสะอาดรางน้ำเข้าและบ่ายเวลาเดียวกับที่ให้อาหาร อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่สาวเป็นอาหารที่มีโปรตีน 12% พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลอรี แคลเซียม 0.90% ฟอสฟอรัส 0.45% เกลือ 0.55% และอุดมด้วยแร่ธาตุวิตามินที่ต้องการ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 5 แสดงน้ำหนักไก่อสุาว จำนวนอาหารที่จำกัดให้กินและวิธีการจัดการอื่นที่เกี่ยวข้องสำหรับไก่อสุาวอายุ 17-26 สัปดาห์

อายุไก่อสุาว (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหารที่ให้ (กรัม/ตัว/วัน)	การจัดการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
17	1,662	68	- ถ่ายพยาธิและอาบน้ำฆ่าเหาไรไก่ ก่อนแม่ไก่เริ่มไข่ - ให้แสงสว่างไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง
18	1,737	70	
19	1,784	70	
20	1,861	70	- แม่ไก่เริ่มไข่
21	1,870	70	
22	1,880	70	
23	1,889	80	จำกัดอาหารให้กินไม่เกินตัวละ 80 กรัม/ตัว/วัน
24	1,898	80	
25	1,980	80	
26	1,918	80	

ตารางที่ 6 แสดงส่วนประกอบของอาหารไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์ และ สูตรอาหาร

โภชนะของอาหารผสม	% ในอาหาร	สูตรอาหารผสม (กก.)			
		วัตถุดิบ	1	2	3
โปรตีน	12	ข้าวเปลือก	-	-	62
กรดอะมิโน		ข้าวโพด	76.00	67.5	-
ไลซีน	0.53	รำละเอียด	10.00	20	18
เมทไธโอนีน + ซีสทีน	0.48	กากถั่วเหลือง	7.00	5.0	-
ทริปโตเฟน	0.12	ถั่วเหลืองเม็ด	-	-	16
ทรีโอนีน	0.45	ปลาป่น	-	5.0	-
ไอโซลูซีน	0.49	เปลือกหอยป่น	1	0.5	1.20
อาร์จินีน	0.68	ไดแคลเซียมฟอสเฟต	1	1.0	1.70
ลูซีน	1.27	เกลือป่น	0.25	0.5	0.50
เฟนิลอะลานีน+ไทโรซีน	1.04	พรีมิกซ์	0.50	0.25	0.25
รวม	100	สมุนไพร (กรัม)	180	180	180
เวลิ้น	0.64	รวม	100	100	100
ไกลซีน + เซรีน	0.47	หมายเหตุ			
คุณค่าทางโภชนะ		- ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และปลายข้าวใช้แทน			
พลังงาน (M.E.Kcal/Kg)	2900-3000	กันได้			
แคลเซียม	0.90	- ถั่วเหลืองเม็ด ก่อนใช้ต้มให้สุกก่อน โดย			
ฟอสฟอรัส	0.45	แช่น้ำเดือดนาน 15-20 นาที			
เกลือ	0.50	- สมุนไพรตามตารางที่ 2			

การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์อายุ 26-72 สัปดาห์

1. ไก่สาวจะเริ่มไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 6-7 เดือน เมื่อไก่เริ่มไข่ให้เปลี่ยนสูตรอาหารใหม่ ให้มีโภชนาการเพิ่มขึ้น เพื่อไก่นำไปสร้างไข่ รวมทั้งเพิ่มแร่ธาตุแคลเซียม จากเดิม 0.90% เป็น 3.75% ฟอสฟอรัส ใช้ประโยชน์ 0.35% เพื่อนำไปสร้างเปลือกไข่ (ตารางที่ 7) ส่วนไก่พ่อพันธุ์นั้นให้อาหารเช่นเดียวกับแม่ไก่ แต่มีธาตุแคลเซียมต่ำกว่า คือ 0.90% และฟอสฟอรัส 0.45% เท่าๆ กับในอาหารไกรุ่นหนุ่มสาว ทั้งนี้เพราะไก่พ่อพันธุ์ไม่ไข่จึงไม่จำเป็นต้องให้แคลเซียมและฟอสฟอรัสสูง และอีกประการหนึ่ง การให้ธาตุแคลเซียมสูงเช่นเดียวกับไก่แม่พันธุ์หรือให้อาหารสูตรเดียวกับไก่แม่พันธุ์นั้น มีการค้นคว้าและวิจัยพบว่าทำให้การผสมพันธุ์ของพ่อไก่ไม่ดี มีน้ำเชื้อน้อย และผสมไม่ค่อยจะติด ดังนั้นการจัดการที่ดีจึงควรแยกสูตรอาหารให้ไก่พ่อแม่พันธุ์ กินจำนวนอาหารที่ให้แม่ไก่ออยู่ระหว่าง 70-80 กรัม/ตัว/วัน การให้อาหารมากกว่านี้ เช่น วันละ 90-100 กรัม จะไข่ลดลง และแม่ไก่จะอ้วนมาก จึงควรให้อาหารแบบจำกัดอยู่ที่ 80 กรัม เป็นอย่างสูง ดังตารางที่ 8

2. สิ่งที่ต้องการปรับอันดับสองนอกเหนือจากเรื่องอาหาร คือ เรื่องของแสงสว่างเพราะแสงสว่างจะมีผลกระทบโดยตรงกับอัตราการไข่ การให้แสงสว่างต่อวันไม่เพียงพอแม่ไก่จะไข่ลดลง แม้ว่าเราจะให้อาหารครบทุกหมู่ และการจัดการเรื่องอื่น ๆ อย่างดี แสงเกี่ยวข้องกับ การสร้างฮอร์โมนที่ใช้ในขบวนการผลิตไข่ของแม่ไก่ แสงสว่างที่พอเพียงควรมีความเข้ม 1 ฟุตแคนเดิลในระดับตัวไก่ และต้องให้แสงสว่างวันละ 14-15 ชั่วโมงติดต่อกัน การให้แสงสว่างมากกว่านี้ไม่ดี เพราะทำให้ไก่ไข่ไม่เป็นเวลากระจาย บางครั้งไข่กลางคืน ไก่จะจิกกันมาก ตื่นตกใจง่าย และมดลูกทะลักออกมาข้างนอก การจัดแสงสว่างให้เป็นระบบติดต่อเนื่องกันวันละ 14-15 ชั่วโมง แม่ไก่จะไข่ก่อนเวลา 14.00 น. ทุก ๆ วัน จากการเลี้ยงไก่หนุ่มสาวอายุ 15-20 สัปดาห์ เราจำกัดเวลาการให้แสงสว่างวันละไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง แต่พอแม่ไก่เริ่มไข่ เราจะต้องเพิ่มเวลาให้แสงสว่างเพิ่มขึ้นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จนถึงสุดท้ายวันละ 14-15 ชั่วโมง แล้วหยุดเพิ่มและรักษาระดับนี้ตลอดไปจนกว่าแม่ไก่จะหยุดไข่และปลดระวาง การให้แสงด้วยหลอดไฟนีออนให้ผลดีกว่าหลอดไฟที่มีไส้ทั้งสแตนที่ใช้กันในบ้านเรือนทั่ว ๆ ไป เพราะใช้งานได้ทนกว่าและประหยัดไฟกว่าไม่สิ้นเปลืองค่าไฟฟ้ามากเท่ากับหลอดที่มีไส้ดังกล่าว สำหรับสีของแสงควรให้เป็นสีขาวเพราะหาได้ง่ายราคาถูกและให้ผลดีกว่าสีอื่น ๆ

การคำนวณความเข้มของแสงเท่ากับ 1-2 ฟุตแคนเดิล (Foot candle) ในระดับกรงไก่หรือตัวไก่คำนวณได้จากสูตรดังนี้

ความเข้มของแสง = แรงเทียนของหลอดไฟ x ระยะทางเป็นฟุตจากหลอดไฟถึงระดับหัวไก่ (เป็นฟุตแคนเดิล)

โดยสรุปใช้หลอดไฟนีออน 40 วัตต์ ต่อพื้นที่ 200 ตารางฟุต ติดหลอดไฟสูงจากพื้นระดับเพดานคอก และวางหลอดไฟห่างจากกัน 10-14 ฟุต สำหรับเปิดไฟเสริมจากเวลา 18.00-21.00 น. ของทุกคืนเพื่อให้ได้แสงสว่างติดต่อกัน 14-15 ชั่วโมง

ตารางที่ 7 แสดงมาตรฐานปริมาณอาหารที่กินต่อวัน และอัตราการไข่ของแม่ไก่
ที่อายุต่าง ๆ กันเริ่มจากแม่ไก่ไข่ฟองแรกของไก่พันธุ์พื้นเมือง

อัตราการไข่ เดือนที่	อัตราการไข่ต่อเดือน ฟอง	กินอาหาร กรัม/ตัว/วัน
1	5	70
2	10	70
3	11	70
4	12	80
5	12	80
6	10	80
7	9	70
8	9	70
9	9	70
10	8	70
11	8	70
12	8	70
รวมไข่	111 ฟอง/ตัว/ปี	28.2 กก./ปี/ตัว

ตารางที่ 8 สูตรอาหารแม่ไก่ผสมพันธุ์

วัตถุดิบ	สูตรอาหาร			โภชนะในอาหาร	ต้องการโภชนะ
	1	2	3		
1. ข้าวโพด	60.5	63.5	66.06	1. โปรตีน	15-16
2. กากถั่วเหลือง (44%)	24	21	14.63	2. พลังงานใช้ประโยชน์ (กิโลแคลอรี/กก.)	2900.0
3. ใบกระถินป่น	4	4	4.00	3. ไขมัน	3-4
4. ปลาป่น (55%)	-	-	5.00	4. เยื่อใย	4-5
5. เปลือกหอย	8.5	8.5	8.50	5. แคลเซียม	3.75
6. ไตแคลเซียม (P/18)	2.1	2.1	1.00	6. ฟอสฟอรัสใช้ได้	0.35
7. เกลือ	0.5	0.5	0.50	7. ไลโนเลอิก	1.00
8. DL-เมทไธโอนีน	0.1	0.1	0.06	8. ไลซีน	0.71
9. พรีเม็กซ์แม่ไก่ไข่	0.3	0.3	0.25	9. เมท+ซิส	0.61
10. สมุนไพร (กรัม)	180	180	180	10. ทริปโตเฟน	0.15

- หมายเหตุ** - อาหารไก่พ่อพันธุ์ให้ลดเปลือกหอย และไตแคลเซียมลงเหลือ 1.0 กก. และเพิ่มข้าวโพดขึ้นทดแทน นอกนั้นคงเดิม
- สมุนไพร 180 กรัม ผสมจากฟ้าทะลายโจร 144 กรัม + ขมิ้น 7 กรัม + ไพล 29 กรัม เป็นน้ำหนักแห้ง

การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง

การที่จะเพิ่มมูลค่าของไก่พื้นเมืองได้ เราจะต้องมีพันธุ์ไก่ที่ดี โดยเฉพาะไก่ชนจะต้องเป็นพันธุ์ที่แข็งแรง ในภาคกลางนิยมไก่ชนที่มีรูปร่างใหญ่หนักตัวละประมาณ 3.0-4.5 กก. แต่ในภาคเหนือจะนิยมไก่ชนขนาดเล็กน้ำหนักไม่เกิน 3.0 กก. ส่วนภาคใต้จะนิยมไก่ชนที่มีเดือยแหลมคม และทุกภาคชอบไก่ชนเก่ง การที่ได้ไก่พันธุ์ดีราคาสูง เราจะต้องทำการปรับปรุงพันธุ์ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงพันธุ์มีหลักการโดยสรุปอยู่ 2 หลัก ทำควบคู่กันเสมอ ๆ คือ หลักการจัดฝูงผสมพันธุ์ กับหลักการคัดเลือกพันธุ์

หลักการผสมพันธุ์ มี 2 แบบอย่างกว้าง ๆ คือ

1. การผสมพันธุ์ระหว่าง พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่เป็นญาติ ๆ กัน และ
2. การผสมกันระหว่างญาติพี่น้องสายเลือดใกล้ชิดกัน หรือเรียกว่า

การผสมพันธุ์แบบเลือดชิด อย่างไรก็ตามก็ดี ในทางปฏิบัติเราจะหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิดค่อนข้างยาก เพราะเรามีจำนวนพ่อแม่พันธุ์จำกัด ในทางทฤษฎีก็ทำได้แต่อย่าให้เลือดชิดสูงเกิน 49% โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ไก่ให้ได้เลือดบริสุทธิ์หรือพันธุ์แท้ เราจะผสมพันธุ์ให้มีเลือดชิดสูงถึง 49% ก็จะได้พันธุ์ใหม่ หรือพันธุ์ของเราเองซึ่งเป็นพันธุ์ไก่ที่มีคุณสมบัติเฉพาะพันธุ์ ในทางปฏิบัติทั่วไป เราจะพยายามให้เปอร์เซ็นต์การผสมเลือดชิดอยู่ระหว่าง 15-25% อัตราการผสมเลือดชิดนี้ จะเพิ่มขึ้นทุกๆปี ดังนั้นเราจะต้องวางแผนว่า ในระยะเวลา 10 ปี ข้างหน้าเราจะให้ฝูงไก่ของเรามีเลือดชิดกี่เปอร์เซ็นต์ เพื่อนำไปคำนวณหาว่าเรา ควรจะมีพ่อ-แม่พันธุ์ในฝูงของเราก็ตัว ซึ่งเกษตรกรส่วนมากไม่รู้ว่าจะฝูงไก่ของเรา หรือในฟาร์มของเรา ควรจะเก็บพ่อ-แม่ไก่ หรือไก่ทดแทนไว้กี่ตัว จึงจะทำการปรับปรุงพันธุ์ได้ ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการผสมเลือดชิดเพิ่มขึ้นต่อปี} = 100 \times \left[\frac{1}{8 \times \text{จำนวนพ่อพันธุ์}} + \frac{1}{8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}} \right] (\%)$$

ตัวอย่าง

เราต้องการปรับปรุงพันธุ์ไก่ชน สายพันธุ์เหลืองหางขาว ซึ่งเป็นไก่ชนที่เรามีอยู่ และต้องการปรับปรุงพันธุ์ให้ดียิ่งๆ ขึ้น โดยคิดว่าจะไม่นำไก่จากที่อื่นมาผสมในระยะ 10 ปีข้างหน้า และจะพยายามหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิดให้มากที่สุด และกำหนดเพศanduไว้ 25% หรือเท่ากับเพิ่มขึ้นปีละ 2.5% ซึ่งเป็นระดับที่ไม่สูงหรือต่ำเกินไป ดังนั้น คำถามว่าเราควรจะมีพ่อแม่พันธุ์ไก่ที่จะใช้สำหรับผลิตลูกทดแทน ไขว้ขยายพันธุ์ในปีต่อไปจำนวนกี่ตัว

วิธีคำนวณ หาจำนวนพ่อ-แม่พันธุ์

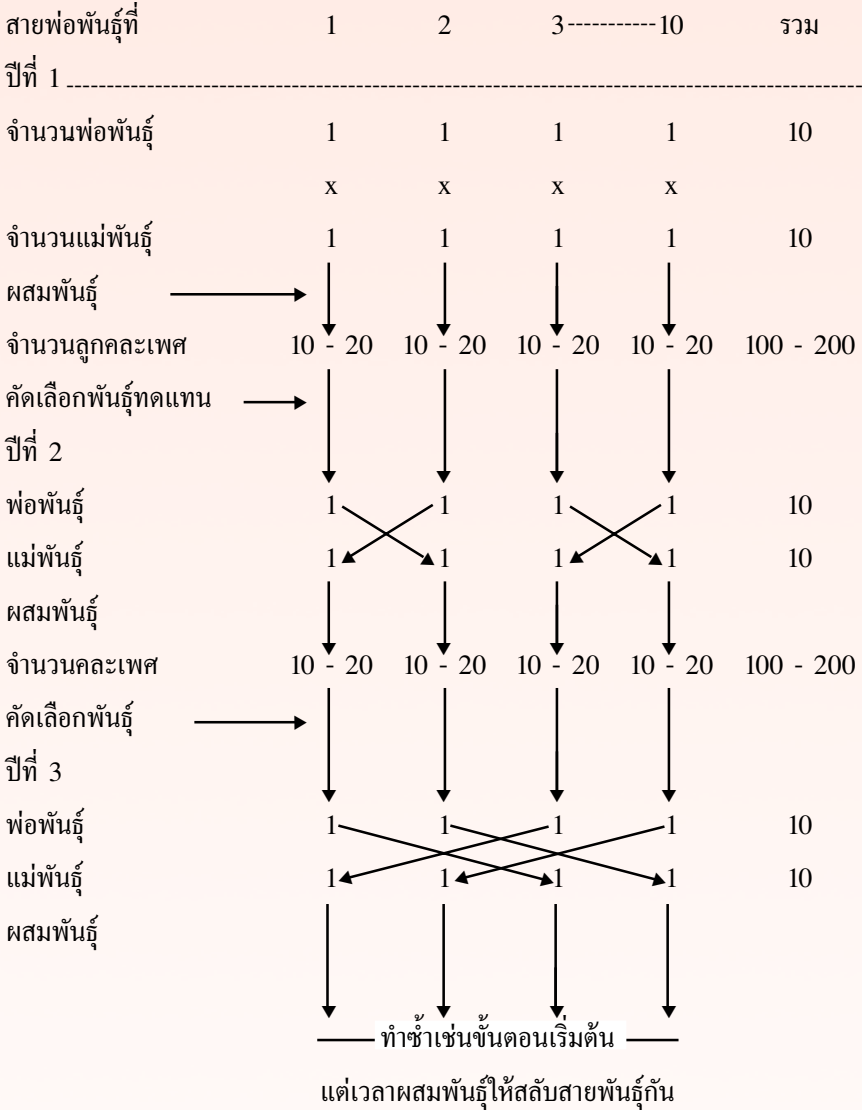
1. อัตราการผสมเลือดชิดเพิ่มขึ้นต่อปี = $25 \div 10 = 2.5\%$
2. กำหนดจำนวนพ่อพันธุ์ที่เราจะใช้ก็ตัว ขึ้นอยู่กับเราว่ามีอยู่เท่าใด แต่แนะนำให้มียพ่อพันธุ์ในแต่ละปี ไม่ควรจะต่ำกว่า 10 ตัว แต่ก็ไม่ควรจะเกิน 50 ตัว ที่พอเหมาะกับฟาร์มขนาดเล็กก็ประมาณ 10 ตัว ขนาดกลาง 20 ตัว

$$\begin{aligned} \text{สูตร อัตราการผสมเลือดชิด} &= 100 \times \left[\frac{1}{8 \times \text{จำนวนพ่อพันธุ์}} + \frac{1}{8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}} \right] \\ \text{เพิ่มขึ้นต่อปี} & \\ 2.5 &= 100 \times \left[\frac{1}{8 \times 10} + \frac{1}{8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}} \right] \\ 2.5 &= \frac{1}{8 \times 10} + \frac{1}{8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}} \\ \frac{2.5}{100} & \\ \text{จำนวนแม่พันธุ์} &= 10 \text{ แม่} \end{aligned}$$

แผนผังผสมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์

หลังจากเราได้จำนวนพ่อและแม่พันธุ์ที่จะใช้สำหรับผลิตลูกเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์ไว้ทดแทนในปีต่อไปแล้ว เราจำเป็นต้องวางแผนการผสมพันธุ์ว่าพ่อและแม่ตัวใดควรจะผสมกัน ทางวิชาการมีอยู่ 2 แบบ คือผสมแบบ 1 ต่อ 1 หรือ พ่อตัวหนึ่งผสมกับแม่หลายตัว เช่น 1:5 เป็นต้น แต่ที่เราได้จำนวนพ่อมา 10 ตัว แม่ 10 ตัว เราจึงควรวางแผนผังผสมแบบ 1:1 ดังนั้นเราจะได้อูกผสมพันธุ์ทั้งหมด 10 คู่ ซึ่งทางวิชาการเราเรียกว่า 10 สายพันธุ์ ซึ่งปีต่อไปเราจะปรับปรุงพันธุ์โดยยึดเอา 10 สายพันธุ์เป็นหลักไปทุกๆ ปี และในแต่ละปี เราจะต้องผลิตลูกไก่คละเพศให้ได้คู่ละ 10-20 ตัว ในจำนวน 10-20 ตัวนี้ ให้คัดเลือกไว้ทำพันธุ์ทดแทนปีต่อไป 2 ตัว เป็นเพศผู้และเพศเมียอย่างละครึ่ง รวมลูกไก่ที่จะต้องผลิตในแต่ละปีเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์เท่ากับ 100-200 ตัว และคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ 10-20% ของจำนวนไก่ทั้งหมด ซึ่งความเข้มข้นของการคัดพันธุ์ระดับนี้ จะทำให้การคัดเลือกเพื่อปรับปรุงพันธุ์ก้าวหน้าประสบผลสำเร็จ ในระยะเวลา 5-8 ปี หรือถ้าจะให้เร็วกว่านี้เราจะต้องเพิ่มจำนวนลูกที่ต้องใช้ในการคัดเลือกพันธุ์จาก 200 ตัว เป็น 300 ตัว ซึ่งเท่ากับ $(20 \div 300) \times 100 = 6.67\%$ การวางแผนการผสมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ สรุปเป็นภาพแผนผังการผสมพันธุ์ได้ดังนี้

แผนผังการผสมพันธุ์ไก่พื้นเมือง

การคัดเลือกพันธุ์

จากแผนผังการผสมพันธุ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นลูกศรชี้ให้ทำการคัดเลือกพันธุ์ไว้ทดแทนปีต่อไป การคัดเลือกพันธุ์เป็นวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงพันธุ์ คือ เราต้องการพันธุ์ไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ที่มีลักษณะดังนี้

1. รูปร่างใหญ่ สวยงาม น้ำหนักเมื่อโตเต็มที่ที่อายุ 5-6 เดือน เพศผู้หนัก 3.5-4.0 กก. เพศเมีย 2.5-3.0 กก. หรือตามขนาดของแต่ละท้องถิ่น
2. เพศผู้มีลักษณะเป็นไก่ชน
3. ชนเก่ง อดทน และฉลาด
4. สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และทนทานต่อโรคพยาธิ
5. เลี้ยงง่ายในสภาพชนบททั่วไป

ในทางปฏิบัติการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ เราจะต้องมีมาตรการวิธีการและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพันธุ์ดังนี้

1. การเจริญเติบโต รูปร่างใหญ่ มีน้ำหนักมาก เราสามารถคัดเลือกไก่ได้ ตั้งแต่ไก่อายุ 2 เดือน โดยที่ไก่เติบโตดีที่สุด และน้ำหนักมากที่สุดเมื่ออายุ 2 เดือน ส่วนใหญ่จะเป็นไก่ที่ตัวใหญ่ และน้ำหนักมากเมื่ออายุ 5-6 เดือน
2. การคัดเลือกเพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ข้อ 2 และ ข้อ 4,5 ให้ใช้เกณฑ์การตัดสินไก่ชน ดังนี้

หลักเกณฑ์การตัดสินไก่ชน

ลำดับ	รายการ	รายละเอียด				คะแนนเต็ม	ได้คะแนน	หมายเหตุ
		คอ,หัว	ลำตัว	ขาแข้ง	นิ้ว			
1	รูปร่าง	คอ,หัว 5	ลำตัว 5	ขาแข้ง 5	นิ้ว 5	20		คอใหญ่ หัวยาว ลำตัวยาว ต้นขาใหญ่ แข็งเล็ก นิ้วเรียวยาว
2	หัว	หงอน 5	ปาก 5	ตา 5	คาง 5	20		หงอนหินบาง กลางสูง โคนปากยาว งุ้มเหมือนเหยี่ยว ตาสีเขียว (ไม่แตก) คางรัดเพ็ด (เหมือนนกยูง)
3	ขนและ สร้อย	สร้อย คอ 5	สร้อย หลัง 5	ปีก 5	หาง 5	20		สร้อยคอยาว (ประป่า) สร้อยหลังยาว (ระย้า) ปีกใหญ่หนาและยาว หางพัดเจ็ด
4	ลักษณะ ไก่ชน	ทำยืน 5	ทำเดิน 5	หน้าตา 5	เล็บ 5	20		ทำยืนออกดั่งแบบสิงห์ ทำเดินสง่า หน้าเล็กฉลาด เล็บยาว แข็งแรง
5	สุขภาพ	สมบูรณ์ 5	น้ำหนัก 5	จับ 5	ทั่วไป 5	20		ไก่ใหญ่ 3-4 กก. ไก่อกลาง 2-3 กก. สุขภาพสมบูรณ์ ขนเป็นเงา (ไก่อามเพราะขน) จับเต็มมือแน่น

การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชนที่ชนเก่ง มีน้ำอดน้ำทน ฉลาด และแข็งแรง จะต้องทำการทดสอบพันธุ์ โดยให้ไก่ได้แสดงออกในการชนกัน และตัดสินโดยใช้กติกาการแข่งขันไก่กีฬา เนื่องจากเดิมการชนไก่ตามที่กฎหมายอนุญาต ในปัจจุบัน มีข้อเสียคือ เข้าข่ายการทรมานสัตว์ และเน้นหนักไปในทางการพนัน ใช้เวลาต่อสู้ถึง 12 อัน อันละ 20 นาที ใช้ฝีมือของคนเข้ามามีบทบาทมาก มีการใช้เล่ห์กล เอารัดเอาเปรียบในการเปรียบไก่เข้าแข่งขัน การไขหัว ถ่างตา เข้าปาก เสริมปีก การตีปลา หรือแม้แต่การวางยา ฯลฯ ดังนั้น เพื่อให้เป็นเกมส์กีฬาจริงๆ เป็นไปตามธรรมชาติไม่เป็นการทรมานสัตว์ เป็นที่ยอมรับของสากล จึงสมควรกำหนดกติกาการแข่งขันขึ้นใหม่

กติกาการแข่งขันไก่กีฬา

1. การเปรียบไก่เข้าแข่งขันใช้น้ำหนักเป็นเกณฑ์
2. การแข่งขันใช้เวลา 5 ยก ยกละ 15 นาที พัก 3 นาที โดยใช้นาฬิกาจับเวลา
3. ไก่ที่เข้าแข่งขันต้องสวมนวมเดือยมาตรฐาน
4. ไก่ที่เข้าแข่งขันบาดเจ็บ ในกรณีต่อไปนี้ให้จับแพ้
 - 4.1 ปากหลุด (ปากถอด หรือหักปล้องอ้อย)
 - 4.2 ปากหักเลือดไหล
 - 4.3 ตาปิด, บอด หรือบวมมองไม่เห็น
 - 4.4 การบาดเจ็บในดุลยพินิจของกรรมการ 3 ท่านลงมติให้จับแพ้
5. การให้น้ำใช้ผ้าผืนเดียว ถังน้ำ 1 ใบ ซึ่งทางสนามแข่งขันเป็นผู้จัดให้
6. ห้ามใช้น้ำมันหม่อง หรือสารอื่นๆ ทาไก่โดยเด็ดขาด อันจะเกิดผลเสียต่อคู่แข่ง ถ้ากรรมการตรวจพบให้ปรับเป็นแพ้ได้ทันที

7. ห้ามใช้ยาได้ป ถ้าตรวจพบให้ปรับเป็นแพ็พวาล์
8. ผลการแข่งขันใช้วิธีนับคะแนนของคู่ต่อสู้โดยกรรมการ ตัวที่ดีที่สุด คู่ต่อสู้มาก และตีลูกจุดเข้าเป้าหมายสำคัญๆ ก็ให้คะแนนมาก ตัวที่ได้คะแนนมากเป็นฝ่ายชนะ

แนวทางการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

1. การอนุรักษ์ไถ่ฟื้นเมืองโดยเกษตรกรรายย่อย

เป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ต่อครัวเรือนมากขึ้น และเป็นผู้ได้ประโยชน์จากไก่โดยตรง ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับว่าเราจะหาวิธีการแบ่งปันผลประโยชน์ เพิ่มรายได้ให้เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมได้อย่างไร วิธีหนึ่งที่คาดว่าจะได้ผล ก็คือการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งตลาดกลางไถ่ฟื้นเมืองขึ้นทุกอำเภอหรือทุกตำบลๆ ละ 1 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนพันธุ์ คัดพันธุ์ ทดสอบพันธุ์ เผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารทั้งทางด้านวิชาการและข้อมูลด้านการตลาด ตลอดจนเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง จะเป็นการนำผลผลิตจากการอนุรักษ์ไถ่ไปใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรผู้อนุรักษ์และพัฒนาโดยตรง คาดว่าในแต่ละปีจะมีไถ่ฟื้นเมืองออกมาสู่ตลาดมากกว่าปีละ 60 ล้านตัว เป็นมูลค่าประมาณ 5,000 ล้านบาท และจะเพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี เนื่องจากว่าไถ่ฟื้นเมืองถ้าหากมีการควบคุมจำนวนไถ่เล็ก ไถ่ใหญ่ ไถ่สาวในแต่ละฟาร์มหรือครอบครัวของเกษตรกรรายย่อยให้เหมาะสมแล้ว มีการจับขาย หรือบริโภคในครัวเรือน เมื่อถึงอายุและขนาดที่ผู้บริโภคต้องการ และจุดที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด จะทำให้เกษตรกรได้ประโยชน์สูงสุด คือ แม้จะมีพ่อแม่ไถ่ในจำนวนคงที่ แต่ถ้าจับขายหรือกินตัวที่โตเต็มที่แต่ไม่ใช่แก่เต็มที่ จะทำให้ลูกไถ่รุ่นถัดมาและลูกไถ่เล็กสามารถเติบโตขึ้นมาทดแทน เนื่องจากมีอาหารสมดุลกับปริมาณไถ่ ทั้งนี้ เพราะเกษตรกรจะไม่ลงทุนซื้ออาหารที่

เลี้ยงไก่เนื้อ หรือไก่ไข่ แต่จะให้เป็นเวลาอาจจะเช้าหรือเย็น นอกนั้นก็หากินเองตามธรรมชาติ เช่น ผัก หญ้า เมล็ดธัญพืชต่างๆ แมลง ซึ่งก็จะถูกจำกัดด้วยพื้นที่รอบบริเวณบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากรไก่ต่อครอบครัวต่อเดือนจะเป็นสัดส่วนโดยตรงกับจำนวนไก่ที่ขาย กินหรือตาย

2. ตลาดไก่พื้นเมือง : โอกาสและความเป็นไปได้

ไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ นับได้ว่าเป็นพันธุ์ไก่ที่ถูกจัดอันดับให้อยู่ในความนิยมของผู้บริโภคทั่วประเทศเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาก็เป็นไก่ลูกผสมที่พ่อเป็นพันธุ์พื้นเมือง แม่พันธุ์ทางชนิดต่างๆ และสุดท้ายเป็นไก่เนื้อ โตเร็ว ขนสีขาว ที่เลี้ยงเป็นการค้า และมีจำหน่ายทั่วไป โดยทั่วๆ ไป ไก่พื้นเมืองที่จำหน่ายกันทุกวันนี้ ตลาดมีความต้องการตัวที่มีขนาด 1.5 กก. - 2.0 กก. และผู้บริโภคนิยมซื้อไก่รุ่นหนุ่มสาว โดยเฉพาะไก่สาวอายุพร้อมจะไข่หรือเริ่มไข่นั้น เป็นจุดปรารถนาของผู้บริโภคของทุกประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน เกาหลี มาเลเซีย ฮองกง ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่ตรงที่ไก่ดังกล่าวมีจำหน่ายไม่แพร่หลาย ราคาแพง หาซื้อได้ยาก การตลาดไม่เป็นระบบ ขาดเทคโนโลยีการจัดการที่เหมาะสม และมีผู้เลี้ยงเป็นเชิงธุรกิจค่อนข้างจะน้อย

ตลาดไก่พื้นเมืองปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นตลาดท้องถิ่น เป็นการซื้อขายกันอยู่ในหมู่บ้านชนบท โดยเฉพาะตลาดในตำบลและอำเภอ ทุกๆ แห่ง จะมีเกษตรกรนำไก่พื้นเมืองใส่แผงมาขาย หรือไม่ก็มีคนกลางรวบรวมรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรง แล้วส่งไปขายตลาดใหญ่ในจังหวัดและกรุงเทพฯ มีเกษตรกรในต่างจังหวัดจำนวนมาก โดยเฉพาะเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน จะรวบรวมไก่พื้นเมืองให้ได้จำนวนมากพอสำหรับบรรทุกหนึ่งคันรถส่งกรุงเทพฯ เป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเทศกาล เช่น ตรุษจีน จะเห็นได้ว่า ระบบการตลาดของไก่พื้นเมืองเป็นตลาดสำหรับชาวชนบท

และตลาดท้องถิ่น และเป็นการบริโภคภายในประเทศซึ่งก็เป็นวิธีการที่ถูก เพราะเป็นการส่งเสริมให้มีการผลิตเองบริโภคเอง และให้ประชาชนในชนบท ได้มีอาหารประเภทโปรตีนพอเพียง

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองให้มีจำหน่าย สม่ำเสมอตลอดปี ในความคิดเห็นของผู้เขียนเห็นว่าควรจะมีการศึกษาและวิจัย ในด้านการตลาดไก่พื้นเมือง โดยเฉพาะเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรได้ผลิต อย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนระบบการผลิตจากการผลิตฤดูกาลมาเป็นการ ผลิตต่อเนื่องตลอดปี แม้ว่าจะผลิตจำนวนไม่มากต่อครัวเรือน แต่ถ้าผลิตกัน เป็นแสนๆ ครัวเรือน ก็จะทำให้ผลผลิตรวมสูง พอเพียงกับการที่จะทำธุรกิจ ดำเนินการตลาดได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริโภคหาซื้อได้ง่ายในราคาที่ยุติธรรม แนวโน้มที่เป็นไปได้ในปัจจุบัน คือ การเพิ่มผลผลิตไก่พื้นเมืองโดยการ รวบรวมไก่พื้นเมืองส่งโรงเชือดไก่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อชำแหละตัดแต่ง และบรรจุหีบห่อเป็นสินค้าที่มีขบวนการผลิตอย่างถูกต้องตามหลักอนามัย และเป็นสินค้ามีคุณภาพ เหมาะที่จะส่งไปจำหน่ายในตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศ เช่นเดียวกับไก่พันธุ์เนื้อในปัจจุบัน เหตุผลที่เสนอให้มีการ เปิดงานชำแหละไก่พื้นเมือง เนื่องจากว่าจะเป็นการดูดซึมปริมาณไก่ออกสู่ ตลาดอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเกษตรกรขายไก่ใหญ่ออกไปแล้ว ก็จะสามารถนำไก่เล็กเข้ามาเลี้ยงทดแทน หรือไม่ก็จะทำให้ไก่เล็ก และลูกไก่ ที่มีอยู่เดิมได้มีโอกาสเจริญเติบโตขึ้นมา เป็นการผลิตต่อเนื่องตลอดปี ส่วนอีกประเด็นหนึ่ง คือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ 90% ไม่มีความชำนาญด้าน การตลาด ดังนั้น จึงต้องอาศัยผู้ที่มีฝีมือ ความชำนาญด้านการตลาดเข้ามา ช่วยผลักดันอีกทางหนึ่ง ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์เหล่านี้จะมีความชำนาญเป็นพิเศษ สำหรับการฆ่า-ชำแหละ และบรรจุหีบห่อให้เหมาะสมกับความต้องการของ ตลาดทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะเป็นตลาดภายในประเทศ หรือต่างประเทศ ดังนั้น จึงเห็นว่าแนวโน้มในด้านนี้มีความเป็นไปได้สูงกว่า 80% ซึ่งก็ได้มีการพูดคุย

กันกับผู้ลงทุนด้านโรงงานชำแหละไก่ไปบางส่วนแล้ว ซึ่งทุก ๆ ท่านก็มีความเห็นสอดคล้องกันจะมีปัญหาหน้อยก็ตรงที่ว่าปริมาณการผลิตจะเอามาจากที่ใด และราคาควรจะเป็นเท่าไร สำหรับโรงงานชำไก่นั้นต้องการไก่มีชีวิตขนาด น้ำหนัก 1.5-1.8 กิโลกรัม/ตัว ซึ่งก็พอเหมาะกับขนาดไก่พื้นเมืองอายุ หนุม-สาว ของเราพอดี

ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง

1. ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองหนัก 1.8 กก./ตัว ราคาหน้าฟาร์ม

- ค่าลูกไก่	9 บาท
- ค่าอาหาร 1 : 35	44.1 บาท
- ค่าแรงงาน	1.44 บาท
- ค่ายา - วัคซีน	1.49 บาท
- ค่าน้ำ - ไฟฟ้า	0.58 บาท
- ค่าวัสดุ - อุปกรณ์โรงเรือน	1.08 บาท
- ค่าเสียโอกาสเงินทุน	0.9 บาท
- อื่น ๆ	21.0 บาท
รวม	79.59 บาท/ตัว
หรือ	44.22 บาท/กก.

2. ต้นทุนการฆ่าแปรรูปไก่พื้นเมือง ณ หน้าโรงงาน (บาท/กก.)

- ราคาไก่มีชีวิต ณ หน้าฟาร์ม	44.22 บาท
- ค่าขนส่งถึงโรงงาน	1.00 บาท
รวม	45.22 บาท
- จำหน่ายผลพลอยได้จากโรงงาน (ปีก, โคร่ง, เครื่องใน)	10 บาท

* ต้นทุนไถ่ติดกระดูก	35.22	บาท
* ต้นทุนเนื้อเพื่อส่งออก (27%)	130.44	บาท
- ค่าแรงงานชำแหละ	3.50	บาท
- ค่าบรรจุหีบห่อ	1.26	บาท
- ค่าดำเนินการ	4.50	บาท
รวม ทุนเนื้อไก่ส่งออก	139.7	บาท

3. ต้นทุนค่าขนส่งไปต่างประเทศ

- น้ำหนักเนื้อไก่ 1 Shipment	22,000	กก.
- ค่าระวางไปญี่ปุ่น	85,425	บาท
- Terminal Handling Charge	3,000	บาท
- B/L	200	บาท
- ค่ารถห้องเย็น + ประกันสินค้า	5,000	บาท
- ค่าพิธีกร	1,200	บาท
รวม	94,825	บาท
หรือ	4.31	บาท/กก.

4. รวมต้นทุนเนื้อไก่พื้นเมืองแช่แข็ง ณ ประเทศผู้ซื้อ

4.1 ชนิดถอดกระดูก

- ค่าเนื้อไก่พื้นเมืองแช่แข็ง	139.70	บาท/กก.
- ค่าภาษี	0.81	บาท/กก.
- ค่าขนส่ง	4.31	บาท/กก.
รวมต้นทุนส่งออก	144.81	บาท/กก.
หรือ	144,810	บาท/ตัน
หรือ	3,292	US \$/ton

4.2 ชนิดติดกระดูก

- ค่าเนื้อไก่ทั้งตัว	35.22
- ค่าบรรจุหีบห่อ	9.26
- ค่าขนส่ง	4.31
- ค่าภาษี	0.18
รวม	48.97 บาท/กก.
หรือ	48,970 บาท/ตัน
หรือ	1,113 US \$/ton(44฿/\$)

3. การเพิ่มมูลค่าของไก่พื้นเมือง

ก็เป็นวิธีแบ่งปันผลประโยชน์ให้เกษตรกรได้อีกวิธีหนึ่ง เช่น ไก่แจ้พื้นเมืองชนสีทอง ดำ หรือสีประดู่ เป็นต้น เป็นไก่สวยงามราคาแพง หรือไม่ก็สายพันธุ์ไก่ชนก็ดี เพราะถ้าชนเก่ง สายเลือดชนเก่ง ก็สามารถขายได้ราคาเป็นตัวละ 500 บาท ถึง 100,000 บาท มีเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะชาวต่างประเทศนิยมมาก เช่น ชาวอินโดนีเซีย มาเลเซีย ถ้าชนไม่เก่งก็ขายเป็นไก่เนื้อก็ได้ราคาสูงกว่าไก่เนื้อชนสีขาว 2-3 เท่าตัว และอีกประการหนึ่งไก่ชนเป็นไก่ที่สายเลือดค่อนข้างบริสุทธิ์ และเป็นไก่ที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมไทยมานับร้อยๆปี นอกจากนี้ยังเป็นไก่ที่แข็งแรง ไม่เป็นจ้ำโรค กล้ามเนื้อใหญ่ ไข่ดก ลูกดก ฟักไข่ได้เองและเมื่อนำไปประกอบอาหารแล้วจะมีรสชาติดี ซึ่งเป็นลักษณะประจำพันธุ์ ดังนั้น การเลือกพันธุ์ที่อนุรักษ์ก็สามารถเพิ่มมูลค่าของไก่สายพันธุ์นั้นๆได้ อย่างไรก็ตาม ไก่พันธุ์พื้นเมืองที่มีอยู่ทั่วไปทุกวันนี้ คาดว่า 80-90% เป็นไก่ที่เป็นสายพันธุ์ไก่ชน ดูได้จากแม่ไก่ประมาณ 90% จะมีขนสีดำ ตัวผู้จะเป็นไก่ขนเหลืองหางขาว หรือประดู่หางดำ

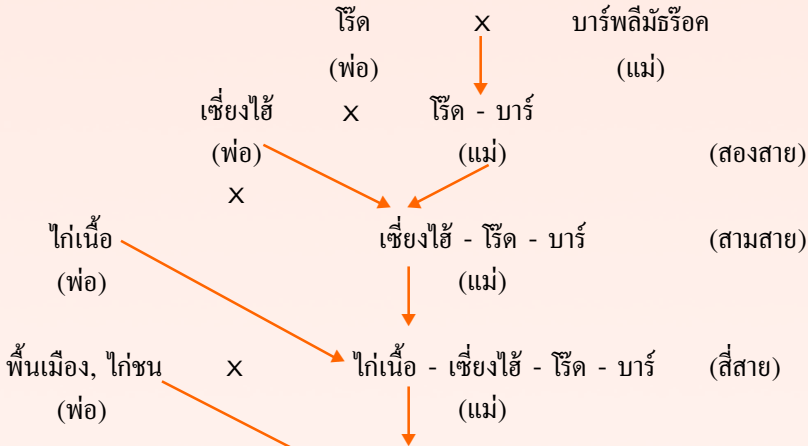
4. วิจัยและพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ผสมผสานกับการปลูกพืชและการเกษตรอื่นๆ แบบผสมผสาน ในรูปแบบระบบการทำฟาร์มที่มีไก่พื้นเมืองเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบ เช่น มีการปลูกพืชอาหารสัตว์เลี้ยงไก่ควบคู่กันไป トラบใดที่เกษตรกรมีอาหาร ให้ไก่กินก็ก็จะเจริญและแพร่พันธุ์อย่างรวดเร็ว การเลี้ยงไก่พื้นเมืองร่วมกับการปลูกพืชอื่น เช่น การปลูกข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และถั่วชนิดต่างๆ จะเป็นทางเลือกให้เกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีที่ทำกินมากนักหรือไม่พอเพียงที่จะเลี้ยงสัตว์ใหญ่ มีรายงานไว้ว่า การเลี้ยงไก่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของ กิจกรรมการเกษตร สามารถทำให้รายได้สูงกว่าเลี้ยง โค-กระบือ ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีที่ทำกินหรือเช่าที่เขากิน

5. การวิจัยและพัฒนาส่วนหนึ่งเน้นไปทางอุตสาหกรรม

เป็นการนำพันธุ์ไก่พื้นเมืองแท้ไปผสมกับไก่พันธุ์อื่นๆ เพื่อเป็น ลูกผสมพื้นเมืองโตเร็ว รสชาติดี เช่นเดียวกับไก่พื้นเมือง แต่ผลิตได้ปริมาณ มากเชิงอุตสาหกรรม ด้วยต้นทุนที่ต่ำเหมาะที่จะเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรม เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและต่างประเทศ เช่น ไก่ 5 สายของ กรมปศุสัตว์ ซึ่งได้ทดสอบมา 2-3 ปี ให้ผลดีมากสามารถเติบโตได้ 1.8 กก. ภายในระยะเวลา 8-10 สัปดาห์ แต่รสชาติดี หอมและนุ่มเหมือนไก่พื้นเมืองใน ระยะเวลา 5-6 เดือน ช่วงที่เป็นหนุ่มสาว แต่ไก่ลูกผสมพื้นเมืองนี้จะไม่ไป ปนเปื้อนไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ในชนบท เพราะจะถูกเชือดเป็นอาหารก่อน

ไก่เนื้อพื้นเมืองลูกผสม

ไก่เนื้อพื้นเมืองโตเร็ว
ลูกผสม 5 สายพันธุ์

- อายุ 12 สัปดาห์ 1.8 กก.
- FCR 2.5:1 เนื้อนุ่ม เนื้อมาก
- ไ้ไขมันต่ำ
- รสชาติไก่พื้นเมือง
- ผลิตเป็นอุตสาหกรรมได้

6. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคมชมรม

อนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมือง เพื่อประสานงานการอนุรักษ์และพัฒนา เผยแพร่ข่าวสารตลอดจนจดทะเบียนและรับรองพันธุ์ให้เกษตรกรผู้ซึ่งพัฒนาไก่ของตนเองได้ คุณสมบัติตามที่ตลาดต้องการ เช่น ชนเก่ง หรือมีลักษณะพิเศษไปจากของคนอื่น ก็สามารถจดทะเบียนรับรองพันธุ์ให้ เพื่อประโยชน์ต่อการซื้อ-ขายของเกษตรกรและผู้บริโภค ก็เป็นวิธีการแบ่งปันผลประโยชน์และอนุรักษ์ที่วิธีหนึ่ง

7. ส่งเสริมให้หน่วยราชการ เอกชน ชมรม สมาคม

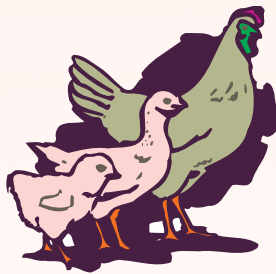
ได้ทำการศึกษาวิจัยด้านพันธุกรรมว่าไก่พื้นเมืองเป็นแหล่งพันธุกรรมมีอะไรบ้าง เช่น มี Gene ที่ต้านทานโรคนะไร อยู่ที่ใดในโครโมโซม สามารถแยก หรือตัดต่อแต่งเติมเข้าไปในโครโมโซมของสัตว์สายพันธุ์อื่นได้หรือไม่ เป็นการศึกษาหาความหลากหลายในด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งต่อไปในอนาคตอาจจะสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ หรือประเทศไทยอาจจะขายพันธุ์ไก่พื้นเมืองเราไปต่างประเทศ เพื่อให้ประเทศผู้นำเข้าไปผลิตในเชิงอุตสาหกรรมด้วยกรรมวิธีของเขา แต่เราก็น่าจะสามารถสงวนลิขสิทธิ์แบ่งปันผลประโยชน์จากการทำธุรกิจนั้น ๆ ได้ตามกฎหมายต่อไป

การจดบันทึกข้อมูล

การบันทึกข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการเลี้ยง เทคนิคต่างๆ ที่ช่วยให้การเลี้ยงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือบันทึกข้อมูลประจำวันจากการทำงาน เช่น จำนวนไก่ที่เลี้ยง อัตราการเจริญเติบโต การกินอาหาร อัตราการตาย หรือการให้ผลผลิตไข่ เป็นต้น จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เลี้ยงทั้งสิ้น เพราะทำการบันทึกจะทำให้รู้ว่าอะไรเกิดขึ้นบ้าง มีรายรับ รายจ่ายเป็นอย่างไร เพราะถ้าไม่มีข้อมูลดังกล่าวแล้วก็จะไม่มีอะไรช่วยในการหาสาเหตุของความผิดพลาด หรือขาดข้อมูลที่ช่วยให้การทำงานดีขึ้น ซึ่งตัวอย่างของข้อมูลที่ควรทราบและบันทึกไว้

ตัวอย่างแบบสรุปผลการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

วันที่เริ่มเลี้ยง.....
จำนวนที่เลี้ยง.....
จำนวนที่ตาย - คัดออก.....
จำนวนที่เหลือ.....
อัตราการตาย (%).....
วันที่จำหน่าย.....
ระยะเวลาการเลี้ยง.....วัน
ระยะเวลาพักเล้า.....วัน
ระยะเวลาทั้งสิ้น.....วัน
ชื่ออาหาร.....
ชนิด.....จำนวน.....กิโลกรัม

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำวัน

ประจำสัปดาห์.....จำนวนไก่.....พันธุ์.....เล้าที่.....				
วัน	วันที่	จำนวนอาหารที่ให้ กก.	ไก่อตาย	การคำนวณ
อาทิตย์		+ =		น้ำหนักเฉลี่ย =
จันทร์		+ =		น้ำหนักมาตรฐาน =
อังคาร		+ =		% การตาย =
พุธ		+ =		% การตายสะสม =
พฤหัสบดี		+ =		อัตราการเจริญเติบโต =
ศุกร์		+ =		อัตราการแลกอาหาร =
เสาร์		+ =		อาหารที่กินสะสม =
รวมสัปดาห์		=		
สะสม ถึงสัปดาห์ก่อน		=		
สะสม ถึงสัปดาห์		=		

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำสัปดาห์สำหรับฝูงไก่ไข่

เล้าที่..... จำนวนไก่เริ่มเลี้ยง.....ตัว
 อายุไก่.....สัปดาห์ จำนวนไก่ต้นสัปดาห์.....ตัว
 อายุการไข่.....สัปดาห์ จำนวนไก่ปลายสัปดาห์.....ตัว

วัน	วันที่	จำนวนไข่ที่เก็บได้	ไข่ไม่ปกติ	ไก่อตาย	อาหารที่ให้
อาทิตย์		+ =			+ =
จันทร์		+ =			+ =
อังคาร		+ =			+ =
พุธ		+ =			+ =
พฤหัสบดี		+ =			+ =
ศุกร์		+ =			+ =
เสาร์		+ =			+ =
รวมถึงสัปดาห์นี้		=			
สะสมถึงสัปดาห์ก่อน		=			
สะสมถึงสัปดาห์		=			

น.น. ไข่ทั้งหมดกก.
 น.น. ไข่เฉลี่ยกก.
 น.น. เปลือกหอยที่ให้กก.
 น.น. กรวดที่ให้กก.

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำฝูงไก่สาว

วันเริ่มเลี้ยง..... เล้าที่.....

จำนวนเริ่มเลี้ยง.....ตัว ราคาอาหารที่ใช้.....บาท/กก.

การให้อาหาร									จำนวนไก่ตาย								
สัปดาห์	จ.	อ.	พ.	พฤ.	ศ.	ส.	อ.	รวม	จ.	อ.	พ.	พฤ.	ศ.	ส.	อ.	รวม	น้ำหนักเฉลี่ย
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	
11																	
12																	
13																	
14																	
15																	
16																	
17																	
18																	
รวมอาหารที่ให้ =									รวมจำนวนไก่ตาย =								

โรคและการป้องกันโรค

โปรแกรมการทำวัคซีน

การที่ไก่จะมีภูมิคุ้มโรคดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น โปรแกรมการทำวัคซีนที่ดี การเลือกชนิดวัคซีนที่เหมาะสม และคุณภาพดี วิธีการให้วัคซีน ดินฟ้าอากาศและสุขภาพของฝูงไก่เองขณะที่ทำวัคซีน เป็นต้น นอกจากนี้ การที่ทำวัคซีนกับฝูงไก่พร้อม ๆ กันยังยากที่จะให้ทุกตัวสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้ดีเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าทำวัคซีนไปแล้วได้ผลสมบูรณ์ตามเป้าหมาย แต่โรคอาจเกิดกับไก่เป็นบางส่วน ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคหมดเร็วกว่าที่ควร ดังนั้น บางครั้งจึงจำเป็นต้องมีการทำวัคซีนซ้ำ

ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน

ข้อควรทราบและข้อควรปฏิบัติ

1. ทำวัคซีนให้แก่สัตว์ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่เป็นโรคเท่านั้น
2. ศึกษารายละเอียดการเก็บรักษา และการทำวัคซีนตามคำแนะนำเฉพาะของวัคซีนแต่ละชนิด เพื่อให้วัคซีนมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุด และสามารถเก็บรักษาได้นาน
3. ใช้วัคซีนตามคำแนะนำของสัตวแพทย์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีโรคระบาดเกิดขึ้นแล้ว หรือเกิดโรคระบาดในบริเวณใกล้เคียง
4. วัคซีนสามารถใช้จนถึงวันหมดอายุที่ระบุไว้ข้างขวด
5. อย่าให้วัคซีนถูกความร้อนหรือแสงแดด และต้องให้วัคซีนครบตามขนาดที่กำหนดไว้
6. หลังให้วัคซีนแก่สัตว์ที่กำลังจะนำไปส่งโรงฆ่า ควรเว้นช่วงเวลาตามคำแนะนำของวัคซีนแต่ละชนิด

7. วัคซีนที่หลีกเลี่ยงการใช้ควรวีทั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคอื่น ซึ่งจะทำให้คุณภาพวัคซีนลดลงและเป็นอันตรายในการนำไปใช้ครั้งต่อไป
8. ขวดบรรจุวัคซีนหรือภาชนะที่ใช้ในการผสมวัคซีน เมื่อใช้แล้วควรถัดหรือเผาทำลายเชื้อก่อนทิ้ง โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น
9. ต้องให้วัคซีนซ้ำเมื่อหมดระยะความคุ้มโรคของวัคซีนแต่ละชนิด
10. วัคซีนแบบที่ต้องผสมกับน้ำยาละลาย เมื่อผสมแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างนั้นต้องเก็บในกระดิกน้ำแข็ง
11. สัตว์บางตัวอาจเกิดการแพ้หลังฉีดวัคซีน ดังนั้นจึงควรรอสังเกตอาการสัตว์ภายหลังฉีดวัคซีนแล้วประมาณ 1 ชั่วโมง ถ้าเกิดอาการแพ้ให้รักษาด้วย แอดรีนาลีน หรือ แอนติฮีสตามีน
12. วัคซีนที่เสื่อมสภาพ หมดอายุ มีการปนเปื้อน หรือสีของวัคซีนเปลี่ยนไป ห้ามนำมาใช้
13. การฉีดวัคซีนให้ได้ผล ต้องพยายามฉีดให้แก่สัตว์ทุกตัวในหมู่บ้าน ยิ่งปริมาณสัตว์ที่ได้รับวัคซีนมาก ระดับภูมิคุ้มโรคในฝูงก็ยิ่งสูง โอกาสที่เกิดโรคระบาดจึงมีน้อย
14. การให้วัคซีนเพื่อสร้างระดับความคุ้มโรคในแม่พันธุ์ สามารถถ่ายทอดภูมิคุ้มกันให้ลูกได้ในระยะแรกเกิด
15. สัตว์จะป่วยหลังจากได้รับเชื้อโรคหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปริมาณและความรุนแรงของเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย หากเชื้อโรคมีปริมาณและความรุนแรงมากอาจทำให้สัตว์เป็นโรคได้
16. ไม่ควรหวังผลจากการฉีดวัคซีนแต่เพียงอย่างเดียว การป้องกันการติดโรคจากแหล่งอื่น การจัดการและการสุขาภิบาลที่ดีจะช่วยป้องกันการเกิดโรคได้ดีที่สุด

โปรแกรมวัคซีนสำหรับไก่พันธุ์

อายุ	วัคซีนที่ใช้						
	อหิวาต์ เปิด-ไก่	นิวคาสเซิล เชื้อเป็น สเตอร์น ลาโซต้า	นิวคาสเซิล เชื้อตาย สเตอร์น ลาโซต้า	กัมโบโรเชื้อเป็น สเตอร์น ซี ยู วัน เอ็ม	กัมโบโรเชื้อตาย สเตอร์น ซี ยู วัน เอ็ม	หลอดลม อักเสบติดต่อ โนไก่	ฝีดาษไก่
5-7 วัน						✓	
7-10 วัน		✓					
14 วัน				✓			
14-21 วัน						✓	
3 สัปดาห์		✓					
5 สัปดาห์	✓			✓			✓
8 สัปดาห์		✓					
16 สัปดาห์		✓	✓				
18 สัปดาห์					✓		
ทุก ๆ 6-8 สัปดาห์		✓	✓			✓	
ทุก ๆ 12 สัปดาห์	✓						
วิธีให้	ฉีดเข้า กล้ามเนื้อ/ ใต้ผิวหนัง	หยอดตา/จุ่ม, ละลายน้ำ, สเปรย์/พ่นละออง	ฉีดเข้า กล้ามเนื้อ/ ใต้ผิวหนัง	ละลายน้ำ	ฉีดเข้า กล้ามเนื้อ/ ใต้ผิวหนัง	หยอดตา/ จุ่ม	แทงปีก

วัคซีนสำหรับสัตว์ปีก

วัคซีนอหิวาต์เป็ด-ไก่

วัคซีนนิวคาสเซิลเชื้อเป็น
สเตรนลาโซต้า

วัคซีนนิวคาสเซิลเชื้อตาย
สเตรนลาโซต้า

วัคซีนกัมโบโรเชื้อเป็น
สเตรน ซี ยู วันเอ็ม

วัคซีนกัมโบโรเชื้อตาย
สเตรน ซี ยู วันเอ็ม

วัคซีนหลอดลมอักเสบติดต่อกันไก่

วัคซีนฝีดาษไก่

การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน

1. อุปกรณ์ในการทำวัคซีน เช่น เข็มและกระบอกฉีดยา ต้องต้มในน้ำสะอาด ให้เดือดนาน 15 นาที ก่อนและหลังการใช้ ห้ามแช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อโรค
2. วัคซีนชนิดเป็นน้ำหรือน้ำมันพร้อมฉีดยา จะต้องทำความสะอาดจุกยางและคอกขวดด้วยสำลีชุบแอลกอฮอล์ เขย่าวัคซีนให้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาดแล้วดูดวัคซีนออกมาตามขนาดที่จะใช้
3. วัคซีนชนิดที่จะต้องผสมก่อนใช้ ต้องใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาด ดูดยาละลายที่เตรียมไว้สำหรับวัคซีนแต่ละชนิดฉีดเข้าไปในขวดบรรจุวัคซีน เขย่าให้เข้ากันประมาณ 2-5 นาที แล้วดูดวัคซีนออกมาตามขนาดที่จะใช้ วัคซีนที่ละลายแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างการใช้จะต้องเก็บวัคซีนในกระดิกน้ำแข็ง สำหรับหลอดบรรจุวัคซีนและอุปกรณ์ในการทำ เมื่อใช้แล้วควรต้มทำลายเชื้อก่อนทิ้งหรือเก็บไว้ โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น

ตำแหน่งบนตัวสัตว์ที่จะใช้ฉีดวัคซีน

สัตว์ปีก

1. ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ
ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว 1/2 นิ้ว บริเวณกล้ามเนื้อหน้าอก หรือกล้ามเนื้อโคนขาหลัง ฉีดเข้ากล้ามเนื้อหน้าอกจะมีความปลอดภัยสูงกว่าฉีดเข้ากล้ามเนื้อขาหลัง เนื่องจากกล้ามเนื้อขาหลังมีเส้นประสาทใหญ่พาดผ่าน
2. ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง
ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว 1/2 นิ้ว บริเวณหลังคอ
3. หยอดตา
ดึงหนังตาล่าง หยดวัคซีนด้วยหลอดหยดลงที่ตา

4. หยอดจมูก

ใช้นิ้วมือปิดจมูกข้างหนึ่งแล้วหยอดวัคซีนที่รูจมูกอีกข้างหนึ่ง เมื่อสัตว์สูดวัคซีนแล้วจึงปล่อยนิ้ว

5. แหวงปีก

ใช้เข็มรูปล้อมจุ่มวัคซีนในขาควให้มิดเข็ม แหวงที่พังผืดของปีก (Wing Web) อย่าให้ถูกเส้นเลือด

ตำแหน่งบนตัวสัตว์ที่จะใช้ฉีดวัคซีน

ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ

หยอดตา

หยอดจมูก

แหวงปีก

คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จัดพิมพ์โดย

กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทร. 0-2653-4493, 0-2653-4444 ต่อ 2431 โทรสาร 0-2653-4934

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2544 จำนวน 50,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2545 จำนวน 40,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2546 จำนวน 30,000 เล่ม

ผู้เรียบเรียง

ดร. สวัสดิ์ ธรรมบุตร

นางศิริพันธ์ โมราลข

นายบุญศักดิ์ เกสียวกมลทัต

นางอัมพร ธรรมบุตร

กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์

โทร. 0-2653-4454, 0-2653-4444 ต่อ 3251, 3252

สารบัญ

	หน้า
คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	1
ความสำคัญของไก่พื้นเมือง	1
การอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมือง	2
พันธุ์ไก่พื้นเมือง	4
- สายพันธุ์เหลืองหางขาว	5
- สายพันธุ์ประดู่หางดำ	6
- สายพันธุ์เขียวกา	6
การเลี้ยงไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์	7
การเลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองระยะเจริญเติบโต อายุ 7-16 สัปดาห์	11
การเลี้ยงไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์	14
การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์อายุ 26-72 สัปดาห์	18
การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง	22
แผนผังผสมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์	24
การคัดเลือกพันธุ์	26
กติกากการแข่งขันไก่กีฬา	28
แนวทางการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	29
ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง	32
การจดบันทึกข้อมูล	37
โรคและการป้องกันโรค	42
ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน	42
โปรแกรมวัคซีนสำหรับไก่พื้นเมือง	44
การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน	45
ตำแหน่งบนตัวสัตว์ที่จะใช้ฉีดวัคซีน	45

คำนำ

ในปัจจุบันมีผู้สนใจเลี้ยงไก่กันเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นไก่เนื้อ ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง เป็นต้น ทั้งที่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน เพื่อการค้าขาย หรือเพื่อความสวยงาม กรมปศุสัตว์ได้จัดทำคู่มือขึ้นมา เพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปศึกษาหาความรู้ก่อนการตัดสินใจในการดำเนินกิจการโดยคู่มือเล่มนี้จะให้ข้อมูล ในด้านการเลี้ยง การจัดการฟาร์มเบื้องต้น ส่วนรายละเอียดที่ไม่ได้ กล่าวถึง ในคู่มือนี้ ท่านสามารถขอคำปรึกษาแนะนำได้โดยตรงจากเจ้าหน้าที่ของกรม ปศุสัตว์ ทั้งที่อยู่ในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคทุกจังหวัด

กรมปศุสัตว์

